Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summulae s. introductio ad logicam - Cod. Ettenheim-Münster 231

Knaebel, Anton

[S.l.], 1718

Q:1ma

urn:nbn:de:bsz:31-127287

Visual Library

explicitior, posterior sit ratiocinatio; debet enim sic exponi
prior propositio: si existit aliquid nigrum, tunc illud nigrum est
coloratum; posterior vero ita debet exponi: quibusdam est
coloratum et nigrum, si existit aliquid nigrum

Dissertatio Tertia

De Sylogismo

Ordine quidem ultima dignitate vero prima est hac dissertatio
quia agit de discursu, utpote nobilissima mentis operatione
et modo sciendi facilissimo. Discursus a specie proprietatis
et sylogismus, quem nominavit certe ita restaurasti
Aristoteles, ut quod ante hoc de illo habuimus nisi tuos quin
laja, ad horum studia excitandi cupiditatem ad se magis trahere
possit. quia tamen artificium sylogisticum. igitur ut et
nos animum ad praecepta sylogismi applicemus perfecte disqui-
rendum in duas quaestiones dividemus; prima explicabit quidnam
duplex sit hic discursus in genere quid in specie et quae
sint illius partes. secunda declarabit quinam sint principia sylogismi et
regulae.

Q: 1ma. Quid et quotplex sit discursus, atque illius partes

Art: 1mus. Quid et quotplex sit discursus simplex.

Quid sit discursus simplex

Discursus est illa mentis operatio et quasi ab una veritate
ad aliam procedimus ad aliam procedendo propter.

aliquid ipsi cum illa connexione et hoc operatio etiam vocari solet argumentatio. Breviter definitur discursus quod sit ratio in qua unum ex alio infertur.

2 Ex data definitione colligitur ad omnem discursum requiri tria; antecedens, hoc est id, ex quo infertur aliquid sive datur hoc ant: effect unica propositione sive plurib. 2do consequens, hoc est id, quod ex alio infertur. 3tio consequutio sive connexio antecedentis cum consequente, quae connexio communiter exprimitur per particulam quod vocatur notio illationis. Duplex autem est consequentia antecedentis cum consequente, quae oritur et consistit in ipso quod oritur ex ipsa dispositione terminorum et propositionum vi cuius si verum est antecedens necessario etiam verum est consequens.

3 Colligitur 2do: discrimen esse inter consequens et consequentiam quod consequens illatio, quae infertur ex antecedente et consequentia vero illatio connexio consequutionis cum antecedente. Sabin consequens est verum, quem datur dicta connexio seu consequentia v.g. si dico: Petrus est in eolo: quod Paulus est in angulo ubi licet verum sit et concedatur consequens tamen nihilominus consequentia: videlicet dari potest connexio ant. cum consequente. Quintum verum sit consequens ut si dico v.g. Dios ho el dal raole, dios Deus est homo: y dios Deus el dal raole - ubi licet forsitan sit consequens non est tamen negata consequentia.

4 Colligitur 3tio: quare inter disputandum interdum differe solemus consequens nunquam vero dicamus distinctio consequentiae ratio nempe est quia consequens potest habere duplicem sensum

et in uno quod est ad connexum cum ant. in altero non
est connexum: idcò recte dicitur et in uno persa concedi-
tur eo connexum cum ant: in altero vero negatur esse connexum
at vero consequentia seu connexio ant. cum cons. nunquam
est dubia, sed vel absolutè est bona, vel absolutè mala ac-
cedit non esse causam dictionis, sed vel absolutè concedatur si sit
bona, vel absolutè negatur si sit mala, consequentia cum
mala simpliciter non est consequentia.

Dubium

Quotuplex sit disjunctivus

Disjunctivus dicitur, quia in formale et virtuale formale est 51
quando extremitates disjunctivae relatae inter se dicuntur: v.g.
Petrus est homo: virtualis est, quando extremitas
una cum propositione equivalente cum extremitate: v.g. Petrus
est animal rationale quia est homo hoc enim unica propositio equi-
valet his duabus: Petrus est homo, et est animal rationale
Dicitur ergo in materialem cum bonum, et formalem cum bonum, et bonum
materialem et formalem simul bonum. materialem cum bonum est in qua 6
consequens quidem sequitur ex ant: sed non ratione mea, non ratione
formae, quia servata simili omnino dispositione rerum et propositionum
in alia mea ex ant: vero sequi possit consequens falsum, quan-
v.g. et hic discursus, aliquis ratione est animal, aliquis homo est
rationalis: ergo aliquis homo est animal: qui discursus cum est materialem bonum
cum possit fieri alia omnino simili, in qua ex ant: vero
sequitur consequens falsum v.g. aliquis albus est lapis: aliquis niger
est albus: ergo aliquis niger est lapis. formalem cum bonum est in
qua quidem non des distinctio et verum, sed non fit distinctio
ita ut dispositio, et servata simili dispositione ex ante:
vero nunquam sequi possit consequens falsum v.g. ois causa equi

ois leprus et caprs: qd ois leprus est equus. mali alter
et fratler simul bonus est, in qo des propositiones sit vera
et insuper aliquem ex ant. sequitur n tm rade mae pe
aliud rad fra: v.g. de dal rade est viventes: ois ho
est dal: qd ois ho est viventes.

7 Ultimo in syllogismo inductione, exemplo, et enthymema
de syllogismo dicendum est. Ido. inductio est argumentum, qua a sin=
gularibus significatur enarratis enumeratis ad universalia
sub prosapsis v.g. et hic ignis urit, et iste ignis urit
etc. qd ois ignis urit. Exemplum est argumentum qua ab
uno vel altero in singulari ad alium sit prosapsis v.g.
licuit hoc Demosthenis licuit et Epaminondae.
enthymema est syllogismus imperfectus in qo alterutra ex pre=
missis subticetur v.g. Petrus est ho: qd est dal rade. sub=
ticetur hoc premissa ois ho est dal rade.

8 Ultimo discursus fiunt addi etiam dicunt ultimis solet dilema
et sorites. Dilema i. seu ut etiam vocatur syllogismus cornutus, est
argumentum, cuius prior pars duo membra disiunctive simul
continet ex quibus, quaeunque adversario praeposuerit, ulterius potest
impugnari v.g. vel credis Christum esse credis, si credis etiam
mortalem mihi praeferis esse si non credis, infidelis es.
Sorites seu concatenatio est argumentum in qo de predicato pre=
cedentis propositionis semper dicitur novum praedicatum, donec ge=
dal est dal est viventes: se viventes est substantia: qd ois ho est substan

ARTICULUS SEXTUS
Quidnam quot ex sit syllogismus.

Syllogismus est Ohlo definitus, qd sit oratio, in qua quibusdam positis
aliud quiddam abis quae posita sunt ex necessitate accidit, eo

qd hoc ff. sensus dicitur ó, qd sylgus sit oratio, in qâ positis, ac rité dispositis duabus propositionibus, qd propositio vocat oratio sept, ita tertio, qd dicit glossa, sitque propter ipsa dispare subtus, de ipsum e.g. ea adl ó vivens ois hó e adl: qd ois hó e vivens.

Dñs sylgus sinó in simplex et compositum. simplex: seu id etiam vocatur categorica: ó, qi qstit mera sententia simplex compositus: seu hic etiam dicitur hypothetica: ó cuiusvis falsa sententia seu propositio e composita, de qua infra.

Dñs rdo in communem, cujus medium terminus é communis, et singlé seu expositorium, cuius medium terminus é singularis, quem dutem sit medium terminus, paulo post dicitur.

Dñs ctio in dialecticum et sophisticum, dialecticum é, cuius propositio sit probabilis. Topica: qi etiam dialectica seu probabilis dicitur: ó, cuius una propositio e falsa probabilis. Sophistica, cuius propositio v ff tm apparet vera et probabilis v n bene ó gluditur. Sylgus dialectica habetur in dialecticum a priori, quod fitet ex eo qd effectu e.g. quotiescunqs datur nadle ignis datur etiam calor, sed hic datur ignis, ergo datur etiam calor. ignis é causa, et calor est effectus: vel etiam quando demonstratur ex essentia proprietas e.g. quotiescunqs datur adl radle, datur etiam adl risibile, sed hic datur adl risibile qd etiam datur adl risibile, galitas et radlitas é essentia risibilitas est proprietas. habetur in dialecticum rdo a possibili qd ex effectu ff ad ea e.g. si existit creatura existit etiam Deus, sed existit creatura: qd etiam dicitur qd dialectica ex proprietate essentia e.g. si datur adl risibile datur etiam radle sed datur adl radle: qd et risibile. denique habetur in dialecticum a concomitanti, qd id ex quo infertur aliud neqs é causa nec effectus

10

11

12

radle

Aristotelis
De partibus Syllogismi.
Simus De mata Syllogismi

13 Omnia syllogismi duplex est, cuiusque est ex ea: mata cuius quam est obtinet, de quo syllogismus loquitur, de hac hic est questio. mata enim quae partes illae, ex quibus componitur syllogismus, quae sunt ipsae propositiones, vel necessitatem hanc vel illa. Et syllogismi hoc mata duplex est, proxima et remota. proxima et propinquior remota et longinquior, quia propositiones componunt syllogismum ex quibus se postea immediate et propositionibus immediate fit syllogismus.

14 Omnes propositiones in quolibet syllogismo sunt categoricae sive tres, quarum quilibet in syllogismo bis ponitur, ex his una dicitur maior extremitas, altera minor extremitas. Tertia dicitur media quia fere medium media tertia vocatur, ille, qui in propositionibus predicatur media dicitur. minor extremitas vocatur ille terminus, qui in medio in propositionibus subiicitur hoc est, qui respectu alterius medii est subiectum. Et media terminus vel in utraque propositione predicatur vel in utraque subiicitur. Et extremitas communis dicitur ille terminus in in utraque propositione obtinet locum predicati, minor vero extremitas dicitur ille terminus, qui in utraque propositione obtinet locum subiecti.

15 Propositiones in quolibet syllogismo sunt tres, quarum una dicitur maior, altera minor, tertia conclusio. Maior dicitur illa propositio, qui in ea ponitur maior extremitas. minor vero illa in qua ponitur minor extremitas. Dicitur stricte loquendo. Nisi enim de facto sit syllogismus cum inter disputandum contingat illam propositionem, quae in eo loco, in illa, quod ibi loco propositionis fuit dein haec sive minor extremitas contineatur in illa propositione.

16 Ubi exemplo servire possunt hi duo syllogismi nullum animal radit lapidem, omnis homo est animal; ergo nullum homo est lapidem. Item. nullum lapis est

ad radice, vis ho: e ad radice: qo nully ho: e lapis
Sicy nullu ad radice e lapis: oe ad radice e ho: qo ab-
quis ho: n e lapis, in qby sylgis medius tny semper e ad
radice Maximus lapis. m. ab: ho: et sicibiby vo jma e M.
Ida minor. Alia gluscio.

§ 2dus
De Forma Sylgmi §

Forma sylgi e ordo, ac positio dispo apta ad gludendu. hoc 17
fit in duoby, imo in figura p qua apte disponuntur
quinq maa remota. 2do in modo. p quo recte disponuntur
propositiones, qe sunt maa proxima.

Figura sylgi e dispo ordinis subtice et predicati 18
apta ad gludendu. Figura triplex e. ima in qua medius
tnus in premissis sumit subiectu et predtu. 2da in qua medius
tny in premissis bis predtu. 3tia in qua medius tny in
premissis bis subiectu. Exempla horu trium figurarum in triby
sylgis no 16 § precedentis allatis videre licet.

Modus sylgi e dispo propositionu quantitatis et qualitatis 19
apta ad gludendu. modi a sylgismis utiles, et gi comu
tradi solenti sunt 19 sequentiby 4 versibus indicati.

1 Barbara celarent, Darii, ferio, Baralipton.
2 Celantes dabitis, Fapesmo, Frisesomorum.
3 Darapti, camestres, festino, Baroco, darapti.
4 Felapton, disamis, datisi, bocardo, ferison.

Pro illegenda horu versuum sententia notandu imo singla vocalia 20
denotare integru sylgmu, et specialiter quamdam modum alicuius fi-
gure. 2do p imos tres vocales cuiuscunq; vocabuli indicari

quantitate et qualitate propositionum, et ubi syllogismus dicitur esse, et
si prima quinque vocalis indicetur Modum, quo 2da m: pertinet
glossis: v.g. in Barbara, et triplex a: tres ergo sunt propositiones
Modi m. et syllogismo. Non ee universales affirmative, nam
e designat propositionem universalem affirmativam: in Celarent
primo vocalis e. significat propositionem seu majorem esse
ee universalem negativam. 2da vocalis e. significat propositionem
seu minorem esse ee universalem affirmativam.
3tia vocalis e. significat propositionem seu
conclusionem esse ee universalem negativam et sic de caeteris
modis loquendum erit.

21 Quodsi quis vocalis adsit, ut in Baralipton et similibus
locis, illae quae vocales additae ee versus explicationem
gratia, caeterum novem primi modi spectant ad primam figuram
sequentes quatuor ad 2dam, ultimi sex ad 3tiam, et novem modi
primae figurae primi quatuor concludunt directe, reliqui indirecte.
Directe autem concludere tunc dicuntur, quando in conclusione major ex
tremus predicatur de minore. indirecte vero concludere dicuntur
quando minor extremus predicatur de majore: unde et discrimen
inter propositiones directas et indirectas. propositio enim indirecta
tunc datur, quando ly inferior predicatur de superiore: v.g. ad
ho conclusio vero indirecta tunc datur, quando maior extremus predicatur de M.

22 Quodsi scire cupias ad quale exhibitum novem modi syllogismi spectent, quare primo quis sit medius terminus, quando est
quarta m: extremus. Ecce quare ad quae ex tribus figuris
spectent. 3tiosi ad primum spectent, quare an directe concludat
quatuor quare tres vocales, quae quantitatem qualitatem syllogismi
denique quare illum vocabulum, quae in figura et modo eadem
vocales quinque: v.g. proponatur hic syllogismus bis homo est
aliquid vivens et homo, quo aliquid vivens est aal in hoc syllogismo
medius terminus est homo, quia bis ponitur in propositionibus. Maxime

è omnis, quia proprie in premissis. m: extremum è universalis, quia
subiicitur in premissis. Ergo syllogismus è in ima figura, quia
medium terminus semel subiicitur, et semel praedicatur in premissis.
Ergo illo gludit directe, quia maior extremum proprie de minore
in conclusione. Ergo ima propositio è universalis, ima propositio è affir:
syllogismus ergo universalis affirmativus.

Ita sed minor, et 3tia seu gluvio est particularis affirma- 23
tiva, quod tres propositiones indicat per tres vocales, a, i, et ha
tres vocales in modis directis imo figurae quarentur in
vocabulo Darii. ex quibus colligi potest, dictum syllogismum esse in Darii

§3tius
Solvunt obtiones

Obtio imo: tot dantur figurae, quot dantur diversae propositiones 24
diversae modus subtrae, et predicae, sed eiusmodi diversae
modus dantur quatuor: ergo dantur quatuor figurae. ergo obtio est in alio
syllogismo maior extremum in minore probari de medio in extremum
in maiore est aliud medium subiici. e.g. omis homo est omis
animal: ergo omis homo est rivens: ergo omis homo est rivens;
in tertia figura. ergo obtio ita datur. [illegible] ita dicta
a Galeno, qui eam rivenipse tradit. Ergo in obtione
non sufficit quod illa propositio sit dicenda maior, quia imaginem
circumstat, nisi simul in eadem quarta est extremum, hinc obtio
syllogismus [illegible] imo ad figuram, et facta in Barbara, obtio
enim sic poni: omis animal rivens. omis homo animal ergo omis homo est

Ergo obtio hic syllogismus omis animal rivens est omis homo bonus 25
spectat ad imam figuram, gludit directe, et non ponitur in
illo ex novemdecim modis: quod dicunt gludus modus a pugnori.
Quant quoad ordinem membrorum et dicto illo syllogismo est et vir-
tualiter et equivalenter quinque ad reduci possit ad Barbara
hoc modo omis animal rivens. omis homo animal ergo est in ipsa gludione

virtualer ghinetz hac partiki alqis ho: è vivens.

26 Obj. 3tio: iste sylgus: o: ho: è vivens, Petrus è ho: go Petrus è foaler bonus, et tn n spectat ad ullu ex novendecim modis go: et.

R: n dat: quoad rdu membru, et dico ad equivalente, ghinei in darii, et ad hunc nimiru deberet reduci, in quantu fiet ppositio singularis, qualis è: Petrus è ho equivalet ppositioni partiki qualis è dig: aliqs è ho.

27 Obj. 2do: n datz discrimen inter darii, et dabitis datis: ite inter baralypton, et darapti: go n st novendecim modi: ant: ppter dicti modi habent eadem vocales, et eodem ordine: go n dat discrimen

R: n ant: v dicto n dat discrimen quoad quantitate et qualitate ppositionu c: ant: g quoad figura seu subtiliu et predigitu n: ant: discrimen istu sys è, qd datis fit in 3tia figura darii go et dabitis, ima. propterea darii g ludit directe dabitis, vu indirecte, sic etiam baralypton spectat ad imam figura, darapti ad 3tiam.

Q: 22da De Principiis extrinsecis sylgi.

28 Mai et foa, ex qby ostat sylgus dicuntur principia extrinseca de qby questio procedente: modo de principiis ext: ayo dno est, q principia dnt: illujusmodi certa quae ad axiomata ratys, ponitur iuxta qe sylgus fiat rite, ratione dbt.

PRIMUS IMPUS De PRINCIPIIS universalibus dirigentibus sylgus

§ 1mu. Quae sint principia universalia dirigentia sylgum.

29 Principia igitz universalia, ut paulo ante dictu est axiomata, et veritates quaedam ipso lumine nae notae, qby tanqua